

Aan de gemeenteraad

Onderwerp:

Eindbrief afwikkeling deelneming Warmtebedrijf Rotterdam

Op welke gronden deze brief? Waarom nu voorgelegd?

Op 1 november 2022 heeft de notariële overdracht plaatsgevonden van de verkoop van de aandelen van de gemeente Rotterdam in het Warmtebedrijf Rotterdam Holding B.V. (hierna: WbR) aan Vattenfall Nederland (hierna: Vattenfall). Daarmee eindigt het proces van de verkoop van de aandelen, waartoe uw raad op 2 juni 2022 (22bb003559) goedkeuring gaf.

De aanleiding tot dit proces was het - unanieme - besluit van uw raad d.d. 14 oktober 2021 (21bb012576) om geen financiële middelen aan het WbR beschikbaar te stellen voor deelname aan de Warmtelinq+ (WLQ+, de warmtetransportleiding naar Leiden). Uw raad riep daarbij op om na het raadsbesluit zo snel mogelijk het vervolgscenario voor WbR uit te werken, waarbij het uitgangspunt moest zijn om de kosten voor de gemeente Rotterdam te minimaliseren en ongemak voor de afnemers van stadswarmte te voorkomen. Ook medeaandeelhouder Provincie Zuid-Holland besloot geen extra middelen aan het WbR te verstrekken voor deelname aan de WLQ+. Door middel van voortgangsbrieven werd uw raad op de hoogte gehouden van de voortgang in het proces van de verdere afwikkeling van deze besluitvorming. De eerste voortgangsbrief verscheen op 2 november 2021 (21bb13586). Vrijwel maandelijks volgde een update, met duiding van de ondernomen en nog te nemen stappen, inclusief een over- en inzicht in de risico's bij de verdere ontwikkeling van onderscheidenlijke scenario's en de effecten op de publieke, juridische en financiële belangen van de gemeente Rotterdam.

Op 2 juli 2022 heeft de gemeenteraad - unaniem - besloten de aandelen in het WbR te verkopen aan Vattenfall (22bb003559). In de daaropvolgende voortgangsbrieven bent u geïnformeerd over de voortgang van het verkoopproces. Op 7 oktober 2022 zijn de overeenkomsten tussen de aandeelhouders en Vattenfall definitief geworden. Uw raad is hier per brief geïnformeerd (22bb006472). De verkoop is op 1 november 2022 geëffectueerd middels een aandelentransactie door beide aandeelhouders (gemeente Rotterdam en Provincie Zuid-Holland) aan Vattenfall bij de notaris.

Relatie met het coalitieakkoord/collegewerkprogramma/eerder aangenomen moties en gedane toezeggingen

Een lang proces van heroverwegingen ten aanzien van de relatie van de gemeente Rotterdam tot het WbR is nu afgerond.

Het Rekenkamerrapport 'Warmte zonder Leiding' (19bb21251), waarin de kwetsbaarheden in de besluitvorming rondom instandhoudingsvraagstukken van WbR vanaf de oprichting in 2007 kritisch werden gewogen en (deels) veroordeeld, vormde hierin een keerpunt. Daarna verscherpte de raadsenquête Warmtebedrijf (20bb11181) het politieke en maatschappelijke beeld van verleden en toekomst van WbR. Beide rapporten vormden de basis voor de verdere gemeentelijke aanpak van het dossier WbR.

De hiervoor genoemde twee unanieme raadsbesluiten waren belangrijke doorbraken in dit dossier. Medeaandeelhouder Provincie Zuid-Holland besloot op 15 juni 2022 ook haar aandelen in het WbR te verkopen.

Bij het inrichten van het 'Project afwikkeling WbR' waren ook nog andere (dan voornoemde) raadsbesluiten kader stellend:

- Het raadsbesluit Vervolgstep Herstelplan WbR' (19bb992).
- Het raadsbesluit Beleidskader verbonden partijen en governance samenwerkingsrelaties' (20bb3165).
- Het Amendement 'Afwikkeling WbR risicovol project' (21bb13071).

De uitwerking van het Amendement 'Afwikkeling WbR risicovol project' (21bb13071) voorzag in een periodiek voortgangsbericht, waarvan deze eindbrief de laatste is. Met de verkoop van het WbR wordt het dossier afgerond. Daarmee komt ook de praktische uitwerking van dit amendement tot een einde.

Openstaande moties en toezeggingen

Bb nummer	Titel motie/ toezegging	Voorstel aan raad
16bb4567	Motie Breder financiering eigenaarschap Warmtebedrijf (Weerdmeester (SP) en Kathmann (PvdA))	Bij de besluitvorming over de verkoop is aangegeven dat de motie 16bb4567 in de eerstvolgende voortgangsbrief (brief mei en juni) afgedaan kon worden. De motie draagt het college op mede-eigenaren/ medeaandeelhouders te zoeken om de businesscase WbR van een solider basis te voorzien en hierbij niet alleen te kijken naar bedrijven, maar ook naar andere overheidslagen als provincie en Rijk. In de verkenning van een eventuele verkoop van de aandelen van het WbR is de mogelijkheid geboden aan zowel publieke als private partijen om in te stappen. Uw raad is geïnformeerd over deze verkenning en heeft uiteindelijk besloten tot verkoop aan Vattenfall over te gaan. Nu de verkoop een feit is, wordt aan de gemeenteraad voorgesteld om deze motie als afgedaan te beschouwen.

20bb17055	Motie Publiek kader WbR (Verheij (VVD), Leewis (GroenLinks), Zeegers (D'66) en Segers-Hoogendoorn (CDA))	Ook voor deze motie geldt dat met de verkoop van de deelneming in het WbR de noodzaak voor het opstellen van een Publiek kader WbR komt te vervallen. Aan de gemeenteraad wordt voorgesteld om deze motie als afgedaan te beschouwen.
22bb007329	Toezegging Nieuwe wet collectieve warmtevoorziening n.a.v. vragen Roskam (Leefbaar Rotterdam)	In deze eindbrief wordt de impact van de Wet collectieve warmtevoorziening op het dossier Warmtebedrijf uiteengezet. Voorgesteld wordt aan de raad om, met de informatie uit deze brief, deze toezegging als afgedaan te beschouwen. De gemeente Rotterdam blijft de bredere ontwikkeling van de Wcw volgen en informeert waar nodig uw raad hierover in de commissie Mobiliteit, Haven, Economie en Klimaat.

Toelichting

Met de verkoop beschouwen wij de afwikkeling van de deelneming WbR als afgerond. Dit is daarom een eindbrief. In deze brief komt, naast de hiervoor vermelde voorstellen voor afdoening van de nog openstaande moties, nog aan de orde:

- de laatste fase van de afronding van de verkoop van de WbR-aandelen en de hiermee gemoeide, financiële, juridische en publieke belangen;
- een terugblik op de laatste fase van dit dossier en een vooruitblik voor wat betreft de nieuwe relatie tussen de gemeente Rotterdam en Vattenfall als samenwerkingspartners.

Financiële en juridische aspecten

Nu de verkoop van WbR definitief is kan de administratie omtrent WbR in de Rotterdamse boekhouding worden afgerond. Dit betreft onder anderen de verwerking en verantwoording van de financiële gevolgen voor de gemeente Rotterdam. Dit krijgt zijn beslag in de Jaarrekening 2022. In de Tweede Herziening 2022 is al een bijstelling met betrekking tot het WbR verwerkt en toegelicht, in lijn met het coalitieakkoord. In de geheime Bijlage I-A-1 wordt over de financiële verwerking nader gerapporteerd.

Europese Commissie

Partijen hebben bij de verkoop de instemming vanuit de Europese Commissie als opschortende voorwaarde gesteld. Deze verkoopvoorwaarde ziet op een beoordeling van de Europese Commissie ten aanzien het aspect 'staatssteun'. Hiertoe zijn de gemeente Rotterdam en Provincie Zuid-Holland reeds in het najaar 2020 een dialoog met de Europese Commissie (een zogenaamde 'non-paper') gestart. Op 26 oktober 2022 heeft de Europese Commissie in lijn met de verkoopvoorwaarde een schriftelijke 'letter of comfort' gestuurd en is daarmee deze verkoopvoorwaarde vervuld. In hun brief geeft de Europese Commissie aan dat, gezien de 'self examination' van de publieke aandeelhouders en het WHOA¹-proces dat uiteindelijk resulteerde in een transparant verkoopproces, verder

¹ Met de Wet Homologatie Onderhands Akkoord (WHOA) kunnen ondernemingen die op korte termijn verwachten niet meer aan hun betalingsverplichtingen te voldoen, hun schuldeisers en aandeelhouders een onderhands akkoord aanbieden. Het WbR heeft een dergelijke procedure

onderzoek niet nodig is. In het verlengde daarvan beschouwt ook het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (het coördinatiepunt Staatssteun) dit proces als afgerond.

Geheimhouding

Conform eerdere voortgangsbrieven en besluitvormingsprocessen in dit dossier wordt er ook in deze eindbrief geheime informatie (bijlagen 1-A-1 en 1-A-2) met de gemeenteraad gedeeld. Openbaarmaking van deze vertrouwelijke onderdelen kan onder andere de financiële belangen van de gemeente Rotterdam en andere betrokken partijen ook in de toekomst nog schade toebrengen, een en ander overeenkomstig artikel 5.1, tweede lid onder b, f en i alsook artikel 5.1, eerste lid onder c van de Wet open overheid. Wij verzoeken u deze geheimhouding bij de eerstvolgende raadsvergadering te bekrachtigen.

In het verleden heeft het gemeentebestuur in dit dossier ook op andere documenten geheimhouding opgelegd. In samenhang met deze eerdere besluiten over oplegging geheimhouding alsook in lijn met de -nieuwe- Wet open overheid zal het college in het najaar 2023 aan de raad een voorstel doen voor de heroverweging van de geheime stukken.

Aspecten publiek belang

Gebiedsaanpakken

In de voortgangsbrief september 2022 (22bb006818) bent u geïnformeerd over de meest recente planning voor de gebiedsaanpakken aardgasvrij. Deze planning is door de verkoop van het WbR niet gewijzigd. Echter, het kabinetsbesluit om in de -nieuwe- Wet collectieve warmtevoorziening (Wcw) op te nemen dat warmte-infrastructuur voor meer dan 50% in publieke handen moet komen heeft Vattenfall ertoe bewogen nog altijd geen investeringsbeslissingen te willen nemen. De gemeente Rotterdam is intensief met Vattenfall in gesprek, met de gezamenlijke intentie om zo dichtbij mogelijk bij de oorspronkelijke planning te blijven.

Borging van de publieke belangen na de verkoop

De borging van de publieke belangen leveringszekerheid, betaalbaarheid, duurzaamheid en toegankelijkheid is voor een lange duur vastgelegd in de overeenkomst publiek belang die op 7 oktober 2022 is ondertekend. De noodzaak voor de gemeente Rotterdam om het publiek belang te borgen middels een aandeelhouderschap vervalt daarmee. In onderstaande vooruitblik wordt beschreven hoe de gemeente Rotterdam zicht blijft houden en invloed blijft uitoefenen op de waarborging van de hierboven genoemde publieke belangen.

Vooruitblik: hoe houdt de gemeente Rotterdam zicht en invloed op de waarborging van de publieke belangen?

Na de verkoop wordt, middels relatie- en contractmanagement invulling gegeven aan de borging van de Rotterdamse publieke belangen. Hierbij staat monitoring van de afspraken uit de overeenkomst publiek belang centraal. Vattenfall heeft als gevolg van de overeenkomst een actieve rapportageplicht naar de gemeente Rotterdam. De overeenkomst publiek belang schrijft voor dat partijen de wijze van samenwerking op uitvoeringsniveau inclusief de escalatielijnen die indien nodig ingezet kunnen worden gezamenlijk nader uitwerken. De gemeente Rotterdam geeft hier vanuit het organisatieonderdeel Duurzaamheid uitvoering aan. Daarnaast zal de Wet collectieve warmtevoorziening de borging van de publieke belangen verder veiligstellen.

doorlopen, wat uiteindelijk heeft geleid tot de verkoop. Een onderhands akkoord was daarmee niet nodig.

Desalniettemin is de invloed op de borging van de publieke belangen beperkter dan voorheen.

Gemeente Rotterdam en Vattenfall gaan met deze transactie een intensieve samenwerking aan. Met de overdracht van de aandelen d.d. 1 november 2022 is een nieuwe fase aangebroken waarin de samenwerking tussen gemeente Rotterdam en Vattenfall als maatschappelijke partners het leidende motief is geworden. Vanuit beide partijen is ook nadrukkelijk de wens uitgesproken om dit partnerschap regelmatig te evalueren.

Relatie tot ontwikkelingen in Wet collectieve warmtevoorziening

Het kabinet heeft op vrijdag 21 oktober 2022 haar plannen voor de Wet collectieve warmtevoorziening (Wcw) bekend gemaakt. Nederland gaat, mits deze plannen ook door de Eerste en Tweede Kamer worden goedgekeurd, overstappen op warmtenetten die voor meer dan 50% in handen zijn van publieke organisaties. Dat betekent dat in de toekomst alle warmtenetten voor meer dan de helft of helemaal in eigendom zijn van een publieke entiteit. Deze plannen moeten nog nader uitgewerkt worden en hebben geen invloed gehad op de verkoop van het WbR. Uw commissie Bestuur, Organisatie, Financiën en Veiligheid werd hierover ook op 25 oktober 2022 per wethoudersbrief geïnformeerd (22bb006973). Waar nodig wordt uw raad ook in de toekomst geïnformeerd over relevante ontwikkelingen in de Wcw.

Het besluit om WbR aan Vattenfall te verkopen is genomen op basis van de wetten die nu gelden. Dit is een weloverwogen politiek-bestuurlijk besluit. De Wcw gaat over hoe warmtenetten in de toekomst georganiseerd worden, omdat er veel warmtenetten ontwikkeld moeten gaan worden. Doordat er nog geen besluit is genomen over de Wcw is een publieke oplossing nog niet mogelijk. In dit hele proces is er intensief contact geweest tussen de gemeente Rotterdam en het ministerie van Economische Zaken en Klimaat. Er is geprobeerd zo veel mogelijk rekening te houden met de ontwikkeling en de timing van de Wcw, maar voor wat betreft de gemeente Rotterdam niet tegen elke prijs. De verkoop aan Vattenfall was, gegeven wat mogelijk was, de meest optimale oplossing voor zowel de stad als ook haar inwoners en ondernemers.

De plannen van het kabinet betekenen ook niet dat de gemeente op enig moment verplicht wordt om de WbR infrastructuur terug te kopen. Vattenfall is nu eigenaar van WbR en de daarbij behorende warmte-infrastructuur van WbR. Op basis van wat nu bekend is over het overgangsrecht van de Wcw, moet na een nog nader te bepalen overgangperiode, het eigendom van de infrastructuur van WbR voor meer dan 50% worden overgedragen aan een publieke organisatie die voldoet aan de voorwaarden in de Wcw. Dat hoeft dus niet de gemeente Rotterdam of een deelneming van de gemeente Rotterdam te zijn. Er wordt voorzien dat Vattenfall onder de Wcw een aanwijzing krijgt om de netten van het WbR voor een bepaalde aanwijzingsperiode uit te baten. In deze periode krijgt Vattenfall de mogelijkheid om de investeringen terug te verdienen. De minister schrijft in zijn Kamerbrief dat zijn uitgangspunt is om tot compensatie- of schadeplicht leidende onteigening te voorkomen. Het is onwaarschijnlijk dat de warmtenetten heel snel na inwerkingtreding van de Wcw verplicht voor meer dan 50% in publieke handen moeten komen.

Terugblik

De aanbevelingen vanuit het rekenkamerrapport 'Warmte zonder leiding' en de raadsenquête Warmtebedrijf Rotterdam zijn ter harte genomen en – voor zover van toepassing wat betreft uitvoeringsprincipes – vertaald naar de praktische en bestuurlijke

inrichting van het afwikkelingsproces. De volgende onderdelen die medebepalend zijn geweest in de koers en de aanpak van het proces, lichten we graag hieronder uit:

1. Op 14 oktober 2021 nam uw raad het unanieme besluit om geen additionele financiering ter beschikking te stellen aan het Warmtebedrijf. Stoppen werd niet langer als falen gezien, een trendbreuk die gesterkt werd door de aanbevelingen uit de raadsenquête.
2. In de periode die daarop volgde bent u periodiek (maandelijks) gedetailleerd op de hoogte gehouden van alle ontwikkelingen gecombineerd met een actueel risico-overzicht. Het college heeft, in lijn met de aanbevelingen van rekenkamer en raad, hierbij transparant gecommuniceerd over de risico's gedurende het proces.
3. Gedurende de WHOA-procedure (die uiteindelijk uitmondde in de verkoop) is het uitgangspunt geweest om, tegen acceptabele kosten en zonder juridische restrisico's de publieke belangen die met de activiteiten van WbR gemoeid zijn veilig te stellen. Het primaire doel was niet om het bedrijf WbR te redden, maar om de activiteiten van het WbR, die notabene het publiek belang dienen, veilig te stellen. Daardoor werden nieuwe oplossingen en uitkomsten mogelijk gemaakt en heeft dit uiteindelijk geleid tot de verkoop van het WbR.

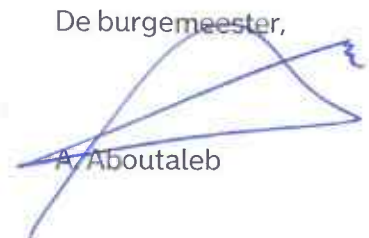
Tot slot

Met gepaste tevredenheid kunnen we thans vaststellen dat dit ingewikkelde proces tot een, gegeven de penibele situatie waarin het WbR zich verkeerde, goed einde is gebracht. Dit is voor de gemeente Rotterdam een dossier van ups, maar vooral ook – ondanks extreme inspanning – veel downs geweest. Toen het WbR vijftien jaar geleden werd opgericht bevond de energietransitie zich zeker nog niet op het niveau waar deze vandaag is, maar toch besloot de gemeente Rotterdam om toen al een duurzame warmtevoorziening voor de stad te realiseren. Onder woelige omstandigheden, en met aanzienlijke financiële consequenties, heeft het WbR ervoor gezorgd dat duurzame restwarmte uit de Rotterdamse industrie via De Nieuwe Warmteweg naar de stad stroomt. Het maatschappelijke doel waarvoor het WbR is opgericht is daarmee, ondanks alles, wel bereikt. Met deze verkoop wordt de toekomstige bijdrage van De Nieuwe Warmteweg aan de energietransitie veiliggesteld.

Wij verwachten de gemeenteraad hiermee voldoende te hebben geïnformeerd en met deze eindbrief de afwikkeling van de deelneming WbR te hebben afgerond. Het college bedankt de vele betrokkenen – intern en extern – die hebben bijgedragen aan de afronding van dit traject.

De secretaris,
V.J.M. Roosen

Burgemeester en wethouders van Rotterdam,

De burgemeester,
A. Aboutaleb

Bijlagen:

- Bijlage I-A-1 Geheime raadsbijlage bij Eindbrief afwikkeling WbR
- Bijlage I-A-2 Risicomatrix bij Eindbrief afwikkeling WbR' (GEHEIM)